

Bataljonsstaberna måste bli mer rörliga

av Magnus Dunge

DET ÄR TYDLIGT att bataljonsstabernas omfattning och materiel gör dessa orörliga och ineffektiva i det nationella försvaret. För att vi ska kunna skapa denna rörlighet måste väsentliga delar av materielen bytas ut.

Vid läsning av Försvarsmaktens *Handbok Ledningskompani*¹ är det tydligt att staber utgör högvärdiga mål. Man kan även läsa att risken för bekämpning ökar exponentiellt ju längre en stab är grupperad på samma plats. Arbetsutgåvan av *Handbok Ledningsmetod Bataljon*² säger också att ”De mekaniserade och motoriserade förbandens höga rörlighet kräver att ledningssystemet har samma manöverförmåga som förbandet i övrigt”. Alla dessa påståenden påvisar att hög rörlighet är något som eftersträvas i det nationella försvaret. Därför är det problematiskt att Försvarsmakten i mycket fortfarande lever kvar i insatsförsvaret med stora och orörliga staber. Ett riktvärde från *Handbok Stabstjänst Grunder*³ är att en rörlig ledningsplats ska kunna omgruppera två-tre gånger per dygn med bibehållet stridsvärde. Med dagens staber är detta något man bara kan drömma om.

Långa (om-) grupperingstider

Ett erfarenhetsvärde säger att tiden från fullt upprättad stabsplats till marschfärdiga och åter till fullt upprättad stabsplats ligger mellan fem och åtta timmar, ej inkluderat tid för förflyttningen. Detta kan tyckas mycket och det är det också. För mycket. För att förklara varför detta tar sådan tid måste vi titta på stabernas uppbyggnad. Som exempel kommer bataljonsstaben för en ej

namngiven skyttebataljonen att användas, eftersom ungefär samma fenomen kan hittas på de flesta staber. Denna stabsplats består av fem Taktiskt Tält 10 för stabsarbete samt fyra Tält 12 för förläggning. Taktiskt Tält 10 är ett relativt stort tält, tillverkat för internationella insatser och består av ytter- och innertält med golv och dieselvärmare. Tälten väger ungefär 260 kg styck och tar av erfarenhet närmare 20-25 min att upprätta med frambärning, maskering etc. Att upprätta fem sådana tält, även om två upprättas åt gången tar då över en timme och sliter hårt på upprättande trupps stridsvärde på grund av den höga vikten. Förläggningstälten (Tält 12) går fortare att upprätta, uppskattningsvis 10-15 min styck. Även om man här upprättar två åt gången blir den totala tiden för upprättandet av alla tält upp emot två timmar.

Utöver detta så ska tälten dukas med bord och stolar, utrustning ska bäras in, värmare ska kopplas in, fordon ska maskeras och värn ska grävas. Man börjar då förstå de tider som redovisas. Studerar man dessa tält i detalj så börjar man snabbt ifrågasätta inte bara tältens typ utan även deras antal. Med bekvämligheter som kompaniexpedition, projektorer samt mässtält med bord avsett för dagstidningar så kan man lite raljant fråga sig om inte även silverkandelabrarna ligger nedpackade i någon låda.

Rörlighet med frågetecken

Den andra gränssättande faktorn för stabens rörlighet är grupperandet och brytandet av radiolänkvagnarna, även kallade

sambandsenheter. Dessa används för att man med hjälp av radiolänk ska kunna skicka och ta emot information till och från staben med högre hastigheter än vad RA 180 klarar av, och är kritisk för stabens arbete. Sambandsenheterna som de ser ut idag med radiolänkmast på en BV203 upprättas för hand. Även med en rutinerad besättning av anställda soldater tar detta närmare 30 min med resning av mast, maskering, linjebyggnation etc. För en värnpliktig besättning utan lång erfarenhet kan detta med lätthet ta närmare en timme. Detta är en timme där staben inte kan använda sina ledningsstödsystem utan begränsas till att leda över RA 180. Speciellt gränsättande blir detta vid användandet av konceptet rörlig/fast stabsplats. Här används de rörligaste delarna av staben; stridsledningsvagn, StriC, FunkC, Kärnnod och sambandsenhet som en främre mer rörlig stabsplats.

De mer orörliga delarna som tält, tross- och packlastbilar etc benämns då fast ledningsplats och grupperar längre från manöverförbanden. Genom detta koncept kan de viktigaste delarna av staben omgruppera med väldigt korta ledtider. Tanken är att en sambandsenhet tillsammans med ledningsplutonchefen rekognoserar ny stabsplats. Sambandsenheten börjar därefter upprätta för att vara färdig när fordonen i den rörliga stabsplatsen kommer fram. Problemet är att eftersom upprättandet och brytandet av sambandsenheten tar så lång tid så är denna sällan färdiga när resterande fordon kommer fram. Rörlig stabsplats måste då antingen vänta på den nya platsen tills sambandsenheten är fullt upprättad eller kvarstanna på den gamla grupperingsplatsen intill de får klartecken att upprättandet är klart. Vidare är upprättandet och brytandet ett väldigt tungt jobb för de tre soldater som bemanar sambandsenheten. Efter enbart ett par sådana cykler på kort tid så går stridsvärdet

hos soldaterna ner markant, varpå tiden för upprättande också går upp. Ytterligare ett problem är att de två sambandsenheter som varje bataljonsstab f n förfogar över endast är utlånade från brigadsambandskompaniet. I en krigssituation skulle en av dessa med största sannolikhet tas tillbaka till sitt moderkompani för annan användning. Detta gör att hela systemet med rörlig stabsplats fallerar eftersom det bygger på att två sambandsenheter ”hoppas bock”, där en enhet står upprättad och sänder medan den andra omgrupperar.

Korta tiderna

Hur ska då dessa tunga jobb och långa ledtider förbättras på ett effektivt sätt? Till att börja med så behöver Försvarsmakten göra sig av med det tunga och otympliga Taktiskt Tält 10 till förmån för ett lättare och mer hanterbart tält. Läser man handböcker från 90-talet så användes på den tiden bland annat tält med benämningen Stabstält 21 och 22. Dessa liknar Tält 12 och 20 i utseende och materialval och är troligen mycket snabbara och lättare att upprätta. De bekvämligheter för förplägnad och planering som staberna nu åtnjuter, så som mässtält, kompaniexpeditioner och dagstidningar behöver stryka på foten till förmån för det mer funktionella. Genom dessa åtgärder skulle man med stor sannolikhet få ner ledtiderna för upprättande av en fast stabsplats markant. Detta skulle också bidra till en minskad mängd tunga lyft, vilket i sin tur skulle höja stridsvärdet hos betjäningsspersonalen. Detta skulle medge att fler omgrupperingar skulle kunna ske med bibehållet stridsvärde.

För att minska tiderna för upprättande av sambandsenheter så måste det först och främst tillses att samtliga bataljonsstaber har två sambandsenheter vilka de själva förfogar över. Detta säkerställer redundans och att

man kan taktisera med dessa på det sätt som avses. Därefter måste tiden för upprättande och brytande minska. Allra helst genom att de sambandsenheter som nu är beställda och baserade på Bv 410 utrustas med hydraulisk/elektrisk resning av masten. Detta i stil med det som finns på bl a Telekrigsbataljonens Radiolänkpansarterrängbilar, Rlpatgb 2024. Hade masten även varit självstagande (inga staglinor behöver användas) hade tiden för upprättande och brytande minskat väsentligt. Samtidigt hade stridsvärdet på besättningen sparats vilket i stället kan användas till fler omgrupperingar och alertare soldater. Den åtgärd som kan göras intill nya sambandsenheter är levererade är att man utökar besättningen på den nuvarande sambandsenheten med en person. Man bör också höja kraven i muskelstyrka för de soldater som skall tjänstgöra på dessa. Detta hade skapat mer redundans i besättningen och varje medlem hade inte behövt jobba lika hårt.

I en försvarsmakt i expansionsfas där alla vill ha pengar och ny utrustning kan man undra varför pengar skall gå till just dessa projekt. Svaren är två. För det första är staben och dess kringutrustning kritisk för ledandet av armén. Om staben blir nedkämpad och inte längre kan leda bataljonen så

spelar det ingen roll hur moderna flygplan eller långräckviddiga luftvärnssystem som finns. Den andra anledningen är att de ekonomiska medel som behövs för att åtgärda dessa brister är relativt små. Att utveckla/köpa in ett tält i stil med Stabstält 21/22 är i sammanhanget billigt, så länge inte orimliga kravspecifikationer ställs. Med lite tur finns gamla tält i MOB-förråd någonstans och kan användas för prov och försök helt utan kostnad.

Att utveckla en ny radiolänkvagn är å andra sidan en större investering. Själva vagnarna i sitt standardutförande är dock redan under upphandling. Därför är det nu rätt tid att utveckla nästa generations radiolänkmastsystem. Ett nytt mastsystem tillsammans med den nya radiolänkvagnen och den nya Radiolänk 373 som nyligen köpts in skulle höja förmågan avsevärt. Ett bättre val än att hänga på ett gammalt och slitet mastsystem på de nya vagnarna. Det är dags att dessa under så lång tid eftersatta funktioner också får möta 2020-talets krav och bidra till att öka bataljonens rörlighet och verkan i stället för att vara en bromskloss i systemet.

Författaren är fänrik vid Skaraborgs regemente, P 4.

Noter

1. *Handbok Ledningskompani*, Försvarsmakten, 2017, s 20.
2. *Handbok Ledningsmetod Bataljon*, Försvarsmakten, 2019, s 10.
3. *Handbok Stabstjänst Grunder*, Försvarsmakten, 2016, s 29.